

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ե Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ե Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Ը Ա Ի Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

28 • 29 • 30 • 31 • Յ Ո Ւ Լ Ի Ս :

Ի Ն Կ Ի Լ Դ Ե Ռ Ռ Ա .

Լ ԵՊՐԱ • 20 ՅՈՒՆԻՅ :

Ա երջի եկած Թուղթերը Լուսա Վէլ լնկիթօնին բանակէն՝ որ գրված էր մայիսի 28 ին կիմացընէն մեզի թէ Հիւս Ինկիլիզին Ճէնէրալը հասերէ ան զօրաց գունդին ետեւէն՝ որոնք կերթային կոր գէպ 'ի Տուրօ՝ ուրտեղ որ կըպատ-
րաստըլին Ֆրանսրզները սաստիկ ուժով գէմ գնելու Ինկիլիզներուն : Ֆրանսրզին իլաւոր զօրութիւն է հիմայ Վայլխատօլիս ու Սէկօվիային մէջ • Սպանիա սկսաւ սաս-
տիկ տաք ընել :

21 ին Կօթթէմպուռուկէն եկած վերջի Թուղթերը կիմացընէն մեզի թէ Տանիմար գացիք նորէն առերէն Լուսիքքան, ու ետ իրկերէն անկիւ Ինկիլիզի, Շվեարի, Մոս-
կովի գետապանները էւլիքէր՝ առանց հրա-
ման տալու որ կարենան խօսիլ տէրութե
հետ :

Աս Կօթթէմպուռուկէն եկած Թուղթե-
րուն մէկնալ կըպարտունակէր աս հետեւէլ
խապարները : Հասաւ հոստեղը մէկ քուս-

ռիերմը ու խապար բերաւ թէ որոշվեցաւ
պատերազմ Տանիմարգայի ու Շվեարի մէջ :
20 հազար Տանիմարգայի տէրութե զօրք
Հօլթթէինին մէջ յանձնըվեցաւ Բրինչիթե
Էքհմուհլին հրամանին ու կառավարութե
տակ :

Մէկ մասնաւորիմը Թուղթ որ գրուած
է ամսուս 13 ին Հէլիօլանտէն կըպարու-
նակէ աս հետեւէլ խապարները : « Ամէն
բան հանգիստ ու խաղաղ է Ամպուռուկ քաղ-
քին մէջ, միայն որչափ վաճառականի Ին-
կիլիզի արգելած ապրանք կարնէ գրաւեց
պապի բրաւ տէրութիւն : Խապար առինք Քօ-
րէնհայիկէն մինչև ամսուս 9ը, որ Ինկիլ-
լիզները, Մոսկովները, Շվեարները նորէն
փորձմը ըրերէն խօսիլ Տանիմարգայի տե-
րութե հետ ան մարդիկներուն ձեռքով
որոնք խրկեց Քօրէնհայի Ինկիլիզին խա-
բուտան փայան իրէն նաւէն : Ասոնք ինդ-
րերէն Տանիմարգայէն որ 40 հազար զօրք
տայ Շվեարի օգնականութե հմի • ասոր
փոխարէն Շվեարալ կըհրաժարի իրէն կաշ-
մեցեալ իրաւունքէն որ ունի 'իօրվէմիայ-
ին վր, բայց 'ի Տրօնթհէմին եղիսկուդ-
տութէն և մէկ քանի երկիրներէն որ են
Տա.

Տանխմարդային սահմանադրւնները, բայց ասկից խոտաացան նաև որ դարձնեն նորէն Տանխմարդային իրեն բոլոր կղզիները բայց ի Հէրիկորանտեն. և աս բանիս պառասխանը ուղեցին 24 սահաթվան մէջ: Տանխմարդան բայարձակապէս մերժեց իրենց առաջարկութիւնները ու հիւ մէկ կերպով լսանք չառաւ ընդունիլ: (Մօմիւն:)

Ս Ա Ք Ս ՈՆ Ի Ա.

Տեղապահ • 17 Յունիսի:

Սաքսոնիայի Թագաւորը խրկեց 5 հարիւր հազար զինքն չափ Պառուգձէնի քովերը եղած քաղքի քաղաքապետներուն, որպէս զինանով լեցընեն քիւմը Վերին Լուզաձիային վերջի պատերազմներէն քաղած փնտսները:

Թագաւորը՝ Սաքսոնիայի գունդին շատ զինուորներուն պատիւներ տրվաւ իրենց ըրած քաջութիւններուն համար:

Պառուի Սէզդիային մէջ եղած զինուորական կռուականութիւնը հրատարակեց Պրէզլավիային մէջ մէկ քանի անհիմն տեղեկութիւններ 20ին 21ին եղած պատերազմներուն վրայ. աս տեղեկութիւններուն մէկնալ էր, թէ պատերազմի ժամանակ մէկ խումբ մը Սաքսոնիայիներուն գունդէն անցերէն Մոսկովին ու Պառուգին կողմը:

18 ին:

Հասաւ հոստեղը Ֆրանսայէն մէկ գունդ մը որ կը բաղկանար 15 հզ. շուտով Նաբոլէօն կայսրը մէկիկ մէկիկ աչքէ անցուց աս գունդը. զորքը տեսնաւ ընդունալ զկայսրը ամմէրը մէկ բերան աղաղակեցին իւրիւրէն աչքաւ. ասկից ետեւ զորքը ծախայ ելաւ ու դնաց իւրաքանչիւրը իրենց համար որոշված տեղովանքը:

Խառական պակասուոր խումբերը ճամբայ ելան այսօր ասկից իդալիայ երթալու համար: (Օրագր. • Կայսեր:)

Իւէնըհէնսպարհ քաղաքին մէջ որ է Խալէզիա, պատրաստվեցան պաշտոնները Մոսկովի, Ֆրանսոյի, Կիւմիէի կայսերաց և Պառուի Թագաւորին համար. ասոնք հոստեղը ժողով պիտոր ընեն, և պիտոր խօսին մէկըմէկու հետ բերան ի բերան: (Օրագր. • Փարիզ:)

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա.

Պարիսի • 14 Յունիսի:

Մոսկովիները Երպա դեպտին ձախ եղերքը մէկ ասպատակուիմը ընելէն ետեւ, իջեալնեցան յետոյ Անհալթ քաղաքը որ է Պառուգին սահմանի կողմը: Վորոնձօֆ Մոս-

կովի ձէնէնալին գունդը դնաց Տէրպէսթ, և ինչպէս որ կը կարծըվինէ ասկիցալ ետ պիտոր քաղի: Քձէրնիւէֆ ձէնէնալը երթայ պիտոր իրեն խաղախներուն գունդովը Մէքլէմպուգին Տուգայուցութիւնը:

Անփաբանութիւն որ կայ Մոսկովի ու Պառուի ձէնէնալներուն մէջ, փոխանակ դադրելու՝ օրէ օր կապի ընդհար:

(Օրագր. • Կայսեր:)

Եւրոպական • 30 Յունիսի:

Թէպէտ և կը ստանկի որ խաղաղութիւն վր, բայց երկու կողմէն ալ ահեղ պատերազմի պատրաստութիւն կը տեսնուի: ամմէն օր նոր նոր գունդեր կուգայ կը հասնի որ Ֆրանսոյի բանակին օդուակ համար: Պալիէնայի տէրութիւն ունի հիմա 40 հազար զօրք ոտքի վր, այնչափմընալ նորէն կը պատրաստեկոր:

Սաքսոնիայի Թագաւորը Պոէմպայէն գնեց 40 հազար քիւմ ցորեն Սաքսոնիայ տանելու համար: և տահա նորէն պիտոր գնէ քան զաս շատ աւելի:

Ջիւրադատարութիւն հիւ մէկ տեղմը այն պէս ուրախուի չկատաճառեց՝ ինչպէս որ պատճառեց Պէռլինի քաղաքացիներուն. ասոնք օրէ օր վախի մէջ էին թէ երբ կը հասնին Ֆրանսոյիները հոս. միայն զինադատարութիւն փրկեց Պէռլինը Ֆրանսոյիներուն ձեռքէն: (Կաղէն • Քրանս:)

Յունիսի 16ին հասան ինուորուք հիւսիսային բանակէն հարիւր օֆֆիշիալ, 3 հարիւր յիննադետ. ասոնք երթան օրը ճամբայ ելան ու գնացին դէպ ի իգալիս: հոնտեղի նոր կարգաւորված բանակին հմը:

Փրիսլուրկի օր է Զվիցզերլին մէջ յուսիսի ցին եղաւ մէկ սաստիկ շարժում:

(Օրագր. • Կայսեր:)

Մ Ա Ճ Ա Ռ Ս Տ Ա Ն.

Պարիս • 10 Յունիսի:

Յունիսի մէկին սաստիկ կրակմը եղաւ Մէկձէնէնին մէջ, և այրեցաւ 200 տունէն աւելի, աս համարներէն դուրս է քաղքէն դուրս այրած շինուածքները. աս կրակը երբոր սկսաւ կը իջնէր որ մէկ սաստիկ քամիմը՝ օրով շուտով տարածեցաւ ու այրեց 3 ամբողջ թաղ մահալէ, քաղքին հրապարակը, 2 ժամ, 5 ալի մաղաղա, և այն պէս հասաւ մինչև ան տունները՝ ուր տեղ էին Տէրութիւն պաշտօնատէրներուն տունները. աս միջոցիս օրով յետեւ քիւմը քամին դադրեց, անոր համար կըրցան մարիւ: Վնտը որ պատճառեցաւ աս կրակէն կը համար 2 միլիօն ու կէս զինք. այնչափ սաստիկ էր աս կրակը՝ որ հալեցուց զանկալա:

կատան մէջ եղած զանկաները, ու ժա-
մուն վրայ պատած պղինձէ քերէմիտը • աս
կրակին պատճառաւ շատ մարդ ալ զայ
եղաւ։ (Օրագր • Փարիզաւ)։

ՊՕԵՄԻԱ.

Բրաիս • 19 Յունիսի։

Լոյսնոր Մոսկովին կայսրը հասաւ
Օբլոնսկան ամսուս 15 ին դէպքը • հոստե-
ղը կրողասէնկոր Բրինչեկասա իրեն քոյ-
րերը։ Բրակային մէջ կայ շատ Զենեալ-
ներ • Ֆիլիշտեր ամմէն տերութե։ Մե-
լօրիտովիձը Մոսկովին Զենեալը խէ-
մը ժամանակ է որ հոս է։ Սքհրննիս
Պոռուշի Զենեալը պառկերէ հոս սա-
տիկ ծանր հիւանդութե • աս հիւանդութե
պատճառը է իրեն վէթը • որնոր առաւ
Լուդակնի պատերազմին մէջ։ Ինչպէս որ
կրկսովկորնէ Կէմպէն կայսրը պիտոր եր-
թայ Բոսմանիս ամրոցը հոնտեղը կենալու
համար։ (Օրագր • Կայսեր)։

ԻԴԱԼԻԱ.

Պոլսիս • 2 Յունիսի։

Պոլսեայի երեւելի պարոն Մարքեղէլին
օգին մէջ ճամբորդութի ընտը, խոստացե-
րէր որ իրեն քաղաքացիներուն առջեր նո-
րէն ընէ մէկ ճամբորդութիմը գէպ 'ի վեր,
խոստանալով միանգամայն ' թէ կըսու պի-
տոր կառավարէ օգին մէջ ինչպէս որ կու-
ղենէ' որ այսպիսի ժամանակին ետե կըմը-
տածվերկոր, բայց որովհետե զօքաղութե-
թէ աս բանիս մտածօղը հիւանդացիներ
խէլըր ատենէն պերի, անոր համար աս
անգամ զանց առաւ ընելու աս նոր բանը,
և Կարնէրին ու Պլանշարդին կարգը բըռ-
նեց, բայց 'ի վր այսր նմի աս անգամալ
մէկ բանի նոր գործողութիներ եղաւ, որոնք
կրնան մէկ օգուտը բերել փիլիսոփայիմը՝
ինչպէս որ կըտեսնըվի հետեւէ պատմութե։

Յունիսի 28 էն առաջ շատ անձրևոս
գնաց ու եղաւ խառնակ օդեր, բայց 28 ին
էր մէկ խաղաղ ու սպայծառ հաւառը։ Կէ-
սորը սահաթը 12 ին, երկու թօփի ձայնով
իմացուցին քաղքի Ժողովըրդեանը՝ թէ
սկսվեցաւ քիմիական գործողութի կըսու
ըցընելու համար • բայց կէսօրվան սահա-
թը մէկին ելաւ մէկ սաստիկ արեւելեան
քամիմը ու քէց մինչև սահաթը հինգ, աս
պատճառաւս կըսվին վեր ելալը ուշացաւ
մինչև սահաթը 7ը • անց ուրտեղ որ պի-
տոր ըլլար աս գործողութի, պիտիտեանէ
վայրկեան կըլցվէր կըգիվէր Ժողովըրդը •
ճամբաները, քաղքին պատերը որ կընային
ան կողմն վրայ, տուններուն տանիքները,

չըլակայ բըռները լցունէրէին խնձախնձ
հանդիսականները «էյրէմիներ»։

Սահաթը 7 էն քիւր առաջ կըսվին մէջ
մտած պարոն Մարքեղէլին՝ կեցիբեր ամ
փիթէատորնին (1) մէջ տեղը շնամ բարձր
«էյրէմ» վրայ՝ ուսկից որ ամմէնքը կըրնային
տեսնալ հանգստութե ' ինչ գործողութի որ
կընէր մէջի կեցօղը • երբոր ամմէն բան լը-
մընցաւ, և ինքնալ գտաւ իր հաւատարկը-
ռութիւր, կըտրեց չուվանը ու արագ թըռ-
չունիմըպէս սկսաւ բարձրանալ • հանդի-
սականները վարէն ամմէնքը մէկ բերան
կըկանէին՝ ետեւէն ուրախութե ' ու ձեռք
ձեռքի զարնելով։ Բարձրանալու ատեն
օդաչափ գործիքը կըցըցընէր 7 ուկէս մաս-
նաչափ • Լոկ ջերմաչափը 18 աստիճան • կը-
սը մինչև որ բարձրացաւ մէկ մղոնի իրէք
բալին չափ, միշտ կըբարձրանար դադա-
թային շարժմամբ քի երկրին հետ ուղղա-
հայեաց, անկից ետե սկսաւ ծռել գէպ 'ի
արևմտեան հարաւ, գէպ 'ի Մօսէնա • ա-
նապէս ուղեւոր վար ինչեցընէր կըսու շե-
տակ հոն՝ ուսկից որ ճամբայ ելաւնէ, ա-
նոր հմը վար երկնցուց երկայն չուվանով
իրեն քովի ունեցած պղինձ գուռնը՝ որով
որ կըկառավարէր կըսվին ընթանցքը վար
իջնալու, բայց իրեն ուղածը չիկըցաւ 'ի
գործ գնել, վն զի կըսվին բերնի չուվանը՝
որով կըբանար կըգոցէր ուղածիննիս, մէկ
կողմէն այնպէս յանկարծակի խառնալիւն
գորեցաւ ուրիշ չուվաններու հետ՝ որ հիչ
մէկ կերպովմը չիկըցաւ խալցընէլ, և այս
պէս բարձրացաւ մինչև մէկ մղոն • անա-
տենը օդաչափը կըցըցընէր 23 բեժաչափ •
խոկ ջերմաչափը 15 աստիճան։

Ճանապարհորդը առերէր իրեն հետ չորս
աղաւնի, ստոնցմէ մէկը ան բարձրութե
վար ձգեց • աս աղաւնին պակսելով անկից՝
թէթեցաւ մեքենան, ու բարձրացաւ կէս
մղոն ալ, օդաչափը կըցըցընէր 20 բեժա-
չափ • խոկ ջերմաչափը 10 աստիճան։ Մոդ-
նուկէս բարձրութե ձգեց մէկ աղաւնիմը-
նալ • աս ատեն կըսու որ մէկ մղոնի չափ
ծռերէր գէպ 'ի Մօսէնայ, նորէն ետ դար-
ձաւ ու անցաւ ամփիթէատորնին վրայէն։
Երբոր հասաւ եր'ու մղոն բարձրութե,
օդաչափը կըցըցընէր 18 բեժաչափ, խոկ ջե-
րմաչափը 5 աստիճան • աս միջոցիս ձգեց
եքգ աղաւնինալ որով և կըսու բարձրացաւ
կէս մղոնալ, որ ամմէնը մէկէն կըլլայ 2
մղոն ու կէս • անտեսնըր կըսու պղտիկ բան
մը

(1) Ամփիթէատորնի կըսվի ան տեղը՝ ուր
տեղ որ կըթողվին հանդիսականները սէյլը
ընելու համար մէկ հանգէմը, և աս տե-
ղը շնուած է խաթ խաթ նստարաննե-
րով։

մը տեսնողեցաւ վարէն՝ դեղեցիկ լուսաւորով՝ արեգակին ճառագայթներէն։

Ան աղաւնիները որ ձգեց վերէն վար, թռեւորն բացու անշարժ ինկան վար՝ դա՛հալիժեւում կերպով, ու երբոր կէս մըն մնացերէր երկրինէն, անտեսնող սկսան բա՛նեցրնել թռեւորն ու ընել հորիզոնական շարժումն։ Բայց ան աղաւնի որ տարաւ հետը մինչեւ երկու մընուկէս բարձրուի, կնեցերէր ամենեւին թմրած մեռած իպէս, և երբոր մէկ մըն մնաց կըսող երկիրը հասնելու, անտեսնող զգաստացաւ ու սկսաւ շարժել թռեւորը ու յատկաւ։

Թէպէտեւ ամենեւին աչքը խարարմիշ չէր զաւարտն Մարքեղէլին այնչափ բարձրութէն, և չըզգաց նեղութիւնը շնառու թէ՛ բայց քիմը նեղացաւ ձմեռային ջրը տուրթէ՛ր որ ան օդին ճամբաներուն մէջ հանդիպեցաւ, ուրտեղ օդաչափը կըցըցըներ 15 բլմաչափ, իսկ ջերմաչափը 2 երկուսոսով ձան վար՝ սառել տալի՜ ձանէն։ Պարոն Մարքեղէլին ան բարձրութէնէն ուրիշ բան չէր տեսնար բայց ՚ի Պօլսիայի քաղքէն՝ սահաթը կըցըցըրէր 7ը 35 վայրէկան անցած՝ երբոր միտքը դրաւ որ ըսկսի վար ինչնալ։ Երկնցուց պղնձէ գունաւոր վար, բացաւ վարի կըսկսի բերանը՝ ուսկից որ կըցնդի ներսի եղած կապը օդին մէջ, և յաջորդէ՛ սկսաւ վար ինչնալ։ Սահաթը 7ը անցած էր 40 վայրէկան՝ երբոր Մարքեղէլին երկրին վրէ՛ր ոտք կոխեց։ աս ինչնալ տեղը 7 միլ հեռու էր Պօլսիայէն։

Անտեղացիներէն մէկ քանի հոգիմը օգնութի վաղեցին ասոր։ Մարքեղէլին աւսոնց օգնութի՛ սկսաւ պարպել կըսկսի մէջէն կապը։ Բայց որովհետեւ ժամանակը ուշ էր և միջոցերէր, պէտք եղաւ որ երկու ճրագ բերվի, բայց աս ճրագները բաւական հեռու բռնեցին կըսկսին։ Արտը տակի նաւակէն մէկի բաժնած, առանձին տեղմը դրերէն, որ կամայ կամայ կըսարարվէր կոր մէջի քիմիական նիւթը։ և պարպերէր դրեթէ 4 բային 3ը՝ երբոր գեղացիին մէկը ձեռքը ճրագով անդգուշութի մօտեցաւ ան կողմն՝ ուսկից որ կըսարարվէր կըսկսի մէջի նիւթը։ աս ճրագէն բռնեցաւ կապը ու նորէն ներս կըսկսի մէջը վաղեց ու շուտով ձաթեցուց կըսկսի, և այսպէս բռն կած աս կրակէն՝ միմիկը գարձաւ։ Եւ այն գեղացին և մէկ քանի հոգիմընալ որոնք մօտիկ կեցերէն մնասեցան, այրեցաւ նաւակէն։ Մարքեղէլին մէկ երէրը։ Ետտ յաւեցաւ Մարքեղէլին կորսնցունեւ ուն համար աս կըսկսի որով 8 անգամ երկայն ճամբորդութի ըրերէր առանց մէկ մնասի

մը օդին մէջ։ Աս կրակէն միայն խաղըսեցաւ նաւակը ու մէկ քանիմընալ իրեն գործիքներէն։ Մարքեղէլին եկաւ նոյն դիւղը Պօլսիա սահաթը տասնըմէկը մէկ չէրէկ անցած, ու շուտով տարին զննքը թէ՛ ասորն, ուրտեղ բոլոր ժողովուրդը փափագանք կըսպասէր տեսնալու զննքը։

Միւս • 10 Յուլիի։

Յուլիսի իրեքին խնկելովները ֆիտմէ զօրք թափեցին յամաք։ ան քիչ պահապան զօրքը որ կեցերէր հոն, դէմ գնեղէն ետեւ որ չափ որ կըրնայիննէ՛ բռնադատուեցաւ ետ քաշվելու։ Քարը թափող ըսկած դուռէն։

Խնկելովները իմանալով ետքը թէ օգնութի կըհասնէր ֆրանսիացի զօրաց՝ լծրէստի ու անոր շըլանակները եղած զօրքերը, շուտով մասն իրենց նաւերուն մէջ ու փախան՝ քաղքին մէկ քանի մնասնէր ընեղէն ետեւ։ Տէրութի վերաբերեալ բաները հնչեց մէկ մնասնէր չեքաշեցին։

(Օրագր • Միւս •)

Վէնեթի • 9 Յուլիի։

Ետ ժամանակ կայ որ դրեթէ դադրէրէր Եւրոպայի մեծ մասին մէջ մեռելները ժամու մէջ թաղելը։ անոր համար աս սո վերուէր Վէնեթի քաղքէն ալ ուղեց վերջնէլ Իտալական տէրուէր։ Քաղքին հիւստային կողմը կար մէկ պարապ կղզիմը որուն անունը էր Դը Բրիտտափոր, հոս տեղս որովեցաւ որ ըլլայ դերեզմանատուն հասարակաց, և ամմէն մեռելները հոս թաղվին։ Կղզին մէջ տարին 360 փոս պիտոր բացվի, ամմէն օր մէյմէկ փոս կըփորվի, և նոյն օրը որչափ մեռել կըլլային ան փոսին մէջ կըգնեն, ու վրան քիթէ՛ լըցուցած կըբոցեն փոսը, և այսպէս տարիէմը ետեւ նորէն կըբացվի իւրաքանչիւր փոսը։ Մեռելները հոս բերելու համար որովեցաւ մէկ մասնաւոր մեծ նաւակիմ։ աս նաւակը կըկենայ քաղքին ծայրը։ մեռելն ամմէն հանդիսութիւնները ըմբոցունեղէն ետեւ ան ժաման մէջ՝ ուրտեղ օր թաղվէին պիտոր, կըբերեն կըգնեն նաւակին մէջ։ աս նաւակը ունի գիշերը որովեալ տառն որ անկից ճամբայ կըլլայ տանելու համար մեռելները աս կղզին։ Թէ որ մէկ քարի վրէ՛ փորած մեռելն յիշատակը ուղե գնեղէն հոն, կըրնայ գնել պատին վրայ։ Քաղքին պատրիարքը օրհնեց հաստեղը յունիսի վերջի օրերը, և յուլիսի մէկին սկսաւ թաղվել մեռելները։

Աս դործք՝ որ է պատմութի հիմնական տեսնիս, տասնըհինի օրը մէյմը կըտալվի։
ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒՄԻ։